

Samohrani roditelji

Zimić, Zrinka

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:157639>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-21**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ

ZRINKA ZIMIĆ
ZAVRŠNI RAD

SAMOHHRANI RODITELJI

ČAKOVEC, RUJAN 2018.

Sadržaj

SAŽETAK	1
SUMMARY	2
UVOD	3
1. SAMOHRANI RODITELJI	5
1.1. STATISTIKA SAMOHRANIH RODITELJA	6
1.2. UZROCI NASTANKA SAMOHRANIH OBITELJI	7
1.3. PREDRASUDE I PROBLEMI SAMOHRANIH RODITELJA	8
1.4. PODRŠKA SAMOHRANIM RODITELJIMA	10
2. SAMOHRANE MAJKE	12
2.1. PRILAGODBA SAMOHRANIH MAJKI	13
3. SAMOHRANI OČEVI	14
3.1. PRILAGODBA SAMOHRANIH OČEVA	15
4. DJECA U SAMOHRANIM OBITELJIMA	17
4.1. KOMUNIKACIJA U OBITELJI	18
4.2. POREMEĆAJI U PONAŠANJU	18
4.3. SAMOPOŠTOVANJE I SAMOPOUZDANJE DJETETA	19
5. PROPISI KOJI REGULIRAJU PRAVA SAMOHRANIH RODITELJA	21
6. ODGOJITELJ I DIJETE U SAMOHRANOJ OBITELJI	22
6.1. SURADNJA ODGOJITELJA I SAMOHRANOG RODITELJA	23
ZAKLJUČAK	25
LITERATURA	26

SAŽETAK

Obitelj predstavlja primarnu zajednicu društva. Od davnih vremena smatralo se da idealnu vrstu obitelji čine otac, koji uzdržava obitelj financijski, majka koja brine isključivo za kućanstvo i odgoj djece te samo dijete ili djeca. Kako se društvo razvija, ovakav tip obitelji polako blijedi te se javljaju različite vrste obitelji. Tako danas postoji i dalje nuklearna obitelj, ali i proširena, izvanbračne zajednice, dvogeneracijske obitelji, istospolne zajednice te jednoroditeljske obitelji odnosno samohrani roditelji. Samohrana obitelj nastaje kada jedan od supružnika umre, prestane brinuti za svoje dijete ili ukoliko se supružnici razvedu. Jedan od najvećih problema samohranih roditelja su financijske poteškoće. Istraživanja su pokazala da se samohrani roditelji često bore sa depresijom, iscrpljeni su, pod velikim stresom, a nadodaju i kako se često osjećaju usamljeno. Mnogi stereotipi vežu se na samohrane roditelje, ali ponekad je njihov najveći problem nerazumijevanje okoline na njihovu životnu situaciju. U ovom radu definiraju se samohrani roditelji, od statističkih podataka do uzroka nastanka samohranih obitelji te problema s kojima se samohrane majke i očevi suočavaju. Nadalje, opisuje se ponašanje djeteta iz samohrane obitelji te nastavno na to opisuje se suradnje odgojitelja i samohranog roditelja. Društvo je naviknuto na viđenje majke sa djetetom, (još uvijek se majke smatraju odgovorne za odgoj djeteta) pa tako samohrane majke ne izazivaju burne reakcije okoline. S druge strane, samohrani očevi i dalje čine stigmatiziranu skupinu na koju okolina još nije posve navikla. Djeca samohranih roditelja, zbog razvoda ili smrti roditelja, prolaze kroz različite krize te tada odgojitelji i učitelji djetetu predstavljaju osobu od povjerenja.

Ključne riječi: obitelj, samohrani roditelji, problemi, djeca, odgojitelj

SUMMARY

Family represents the primary community of our society. Since ancient times it has been considered that the ideal type of family consist of a father, who supports family financially, mother whose only role is household and childbearing, and of course a child or children. As society develops, this type of family slowly fades and different types of families appear. So today a nuclear family still exists, but there are also an extended family, partners who are not married, family with two generations, homosexual communities and single parents. A single-parent family transpires when one of the spouses dies stops caring about their child or spouses divorce. One of the biggest concerns of single parents is financial difficulty. Research has shown that single parents describes that they are often faced with depression, very exhausted, under a lot of stress and often gets lonely. Many stereotypes are linked to single parenthood but sometimes their biggest problem is the lack of understanding of the society about their life situation. In this paper, single parents are defined, from statistical data to the cause of single parent families and the problems single mothers and single fathers are faced with. Furthermore, it is described a behavior of children from a single parent families and the co-operation between kindergarten teacher and a single parent. Society got used to seeing a mother with a child (since mothers are still considered responsible for child upbringing), so single mothers do not cause society's astonishment. On the other hand, single fathers continue to make a stigmatized group that the society is not yet fully accustomed to. Children of single parents, due to parent's divorce or death, go through various crises and at that point kindergarten teachers and educators represents child's person of trust.

Key words: family, single parents, problems, children, kindergarten teacher

UVOD

Kroz povijest pa sve do otprilike druge polovice 20. stoljeća idealnu obitelj činili su otac, majka te njihovo dijete ili njihova djeca. Fišer, Radat, Ogresta i Marković (2006.) opisuju kako se u društvu javlja transformacija obitelji kao temeljne socijalne zajednice. Janković (2008.) navodi nekoliko definicija obitelji. Sociološka definicija obitelji navodi kako je osnovna jedinica društva zapravo obitelj. Psihološka definicija govori kako je obitelj važan činitelj primarne socijalizacije i psihičkog razvoja djeteta. Prema antropološkoj definiciji, obitelj je elementarna ljudska zajednica dok pravna definicija govori kako je obitelj skupina osoba koje su povezane brakom (ili izvanbračnom zajednicom) i srodstvom. Brajša - Žganec (2003.) opisuju kako mnogi teorijski koncepti obitelji danas gledaju na obitelj kao cjelinu koja je složena i povezana, to jest, kao sustav koji se sastoji od više podsustava, koji zajedno čine dio šireg sustava. Olson i suradnici (1979., prema Brajša-Žganec, 2003.) odredili su poznati model obiteljskog funkcioniranja te ustvrdili dvije međusobno povezane dimenzije, a to su kohezivnost i prilagodljivost. Dok se kohezivnost odnosi na povezanost između članova obitelji, prilagodljivost govori o obiteljskom balansiranju između stvarnosti i promjena. Kada govorimo o vrstama obitelji, Berc, Ljubotina i Blažeka (2004.) opisuju kako postoji nuklearna obitelj, nju čine roditelji i njihova djeca, te proširena obitelj, nju čine i daljnji srodnici koji žive u istom kućanstvu gdje je i nuklearna obitelj. Piccard (1975., prema Janković, 2008. str 19.) navodi definiciju nuklearne obitelji te opisuju kako je "obitelj mala primarna 'face to face' skupina". U Zakonu o socijalnoj skrbi (2013.) navodi se kako su jednoroditeljske obitelji te samohrani roditelji dva različita pojma te je tako jednoroditeljska obitelj zapravo obitelj koju čine dijete, odnosno djeca i jedan roditelj. Važno je razlikovati da termin "samohran" znači da isključivo jedan roditelj brine djetetu, bez pomoći druge osobe. Brajša (1995., str 83.) govori da "roditeljstvo nije isključivo biološki fenomen kao što ni čovjek nije isključivo biološko biće". Iako samohrano roditeljstvo za sobom nosi mnogo emocija poput depresije, tuge, česte briga oko budućnosti, brige oko toga hoće li dobro odgojiti svoje dijete i slično, Brajša-Žganec, Lopizić i Penezić (2014.) navode kako samohrano roditeljstvo ima i pozitivnih strana, a neke od tih su velika bliskost s

djetetom, visoko zadovoljstvo djecom i roditeljstvom te osjećaj roditeljske samoefikasnosti. Neki samohrani roditelji dobro su prihvaćeni u društvu, okolina im pokazuje empatiju te različite načine potpore (bilo da se radi o financijskoj podršci ili podršci na način da se roditelju pomogne, primjerice, pri čuvanju djeteta). S druge strane, neki roditelji nisu posve prihvaćeni te se na njih vežu različiti stereotipi. Berkmann (2008.) navodi kako se stereotipi uglavnom vežu za samohrane očeve jer njihova "uloga" u društvu nije odgoj djece, već njezino uzdržavanje. Broj stanovništva sve se više povećava pa tako i broj skupina u društvu. Samohrani roditelji čine skupinu koja sve više dobiva na značaju, no nisu i dalje u ravnopravnom položaju s dvoroditeljskim obiteljima.

1. SAMOHRANI RODITELJI

Pojam roditeljstva za sobom nosi prvenstveno veliku odgovornost za dijete ili djecu, ali i za roditelje. Gluščić i Pustaj (2008., str 6.) navode da "biti roditelj nije lako, svaki roditelj želi najbolje svom djetetu, pa stoga pronalazi različite načine kako mu se približiti i život učiniti ljepšim, boljim i jednostavnijim". Biti roditelj, u pravilu, bi trebalo značiti da osobne potrebe više ne dolaze na prvo mjesto. Brajša, Lopžić i Penezić (2014.) govore da je jedna od najvažnijih prijelaza u odrasloj dobi upravo početak roditeljstva jer je praćena nemogućnošću odustajanja te snažnim osjećajima odgovornosti. U današnje vrijeme samohrani roditelji više ne predstavljaju etiketiranu grupu koliko je ona bila etiketirana u prošlosti. Sve je više obitelji koje nisu cjelovite. Postoje različita tumačenja samohranog roditeljstva. Dok jedni smatraju da se taj pojam odnosi samo na smrt partnera, drugi navedeni termin koriste kao samostalna briga roditelja bez drugog partnera. Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović (2003.) navode kako se termin "samohrani roditelj" odnosi na roditelje koji samostalno skrbe o djetetu, bez drugog roditelja i/ili partnera. Također, nadodaju kako definicija samohranog roditelja ovisi o tome što se podrazumijeva pod riječju samohran. To zapravo može značiti sam, samostalan, usamljen ili prepušten sam sebi, nevjenčan ili izvan stalne veze. Moguće je da je pravilnije takvu skupinu roditelja nazivati roditeljima samcima (iako se oni nazivaju samohranim roditeljima). Juul (1995.) ukazuje kako smrt djeteta ili nekog od roditelja utječe na odnose u preostaloj obitelji. Rastavljeni roditelj, koji ne stanuje sa svojim djetetom, utječe na odnose u djetetovoj novoj obitelji. Otac ili majka, koji su zbog svog posla ili bolesti često odsutni, također utječu na obiteljsku cjelovitost. Biblarz i Raftery (1999., prema Miljević - Riđički i Pavin Ivanec, 2008.) opisuju kako su jednoroditeljske obitelji općenito u nepovoljnom položaju radi nezaposlenosti roditelja ili dobivanja slabije plaćenih zaposlenja, pa se eventualna lošija postignuća djece mogu pripisati tim čimbenicima. Jednoroditeljske/samohrane obitelji nisu jedinstvena sociološka kategorija stoga ih je vrlo teško definirati. Sinonimi, prema stručnoj literaturi, vezani za jednoroditeljske obitelji su izrazi poput napuštene ili nekompletne obitelji, razorene ili nepotpune. Piorkovska - Petrović (1990., prema Grozdanić 2000.) govori kako se koriste i neki izrazi (uži po značenju) kao što su: samohrani roditelj,

roditelj samac, jedan roditelj, roditelj bez bračnog partnera, odnosno roditelj koji živi sam. Također, Halmi (1998.) navodi kako je samohranu obitelj teško za definirati, ali tu se radi o obitelji u kojoj je jedan od roditelja umro, razveden, nestao ili je nepoznatog boravišta. Osim navedenog, to mogu biti i obitelji u kojima je jednom roditelju oduzeto pravo na brigu o djetetu ili nije u stanju biti u poslovnom odnosu, roditelji koji su na liječenju ili izvanbračne obitelji. Petak (1989. prema Halmi, 1995.) navodi da u takvoj obitelji najčešće jedan roditelj ima zadatak reorganizacije obiteljskog života te sam mora izvršavati sve zadatke koje mu nova uloga donosi jer je partner izašao iz obiteljskog okvira njihove obitelji.

1.1.STATISTIKA SAMOHRANIH RODITELJA

Kako se svijet razvija, povećava se i broj populacije. Tako je, prema Državnom zavodu za statistiku (2001., 2011.) , moguće usporediti broj samohranih obitelji.

Tablica 1.1. Usporedba podataka iz popisa stanovništva

Popis stanovništva	2001.	2011.
Majka s djecom	156038	174517
Otac s djecom	31965	33345

Evidentno je kako broj samohranih roditelja raste. Moguće je da su razlozi toga što se žene sve više bore za profesionalni napredak te se pokušavaju udaljiti od ideja društva kako je njihova uloga isključivo odgoj djeteta. Istraživanje Raboteg-Šarić (2003.) pokazalo je kako je prosječna dob europskih samohranih roditelja je 42 godine. Raboteg-Šarić i Pećnik (2010.) u svome istraživanju navode da samohrani roditelji zapravo imaju općenito pozitivniji stav prema samohranom roditeljstvu od vjenčanih roditelja; oni se u manjoj mjeri slažu s tvrdnjama koje idu u prilog nepovoljnog mišljenja o samohranim roditeljima, ali i djeci iz samohranih obitelji. Podaci iz svijeta (Berk, 2015.) opisuju da oko 10% američke djece i 8% kanadske djece živi samo sa jednim roditeljem, a taj roditelj nikada nije bio u braku i nema

partnera. Od tog postotka roditelja, navodi, 85-90% čine majke, a 10-15% očevi. I ovdje je vidljivo da je mnogo učestalija pojava samohranih majka nego samohranih očeva.

1.2. UZROCI NASTANKA SAMOHRANIH OBITELJI

Postoje mnogi uzorci nastanka samohranih obitelji. Grozdanić (2000.) navodi da su uzroci nastanka jednoroditeljskih obitelji (razvod, smrt, izvanbračno rođenje ...) tek početak niza razlika i specifičnosti svake od njih jer oblikuju stil života samohranih roditelja, kao i probleme s kojima se susreću u svakodnevnom životu. Jedan od vodećih uzroka samohranog roditeljstva je razvod braka. Brajša-Žganec, Lopižić i Penezić (2014.) govore kako obično do sklapanja braka dolazi u fazi zaljubljenosti tijekom koje se partnera idealizira. Kada ta faza završi, a ne razvije se zrela ljubav, dolazi do osjećaja nezadovoljstva i razočaranosti. Kolesarić, Krizmanić i Petz (1991., prema Fišer i sur., 2006.) navode da se razvod braka smatra masovnom pojavom te to ponajviše u zemljama koje su ekonomski razvijenije te također u visoko urbaniziranim sredinama. Bujišić (2005.) opisuje kako razvod započinje svađama roditelja kada djeca zaspe, potom se nastavlja odvojenim životima, a kada je razvod završen počinje prilagodba na novonastalu situaciju. Akrap (1999.) ukazuje kako je broj razvedenih brakova imao tendenciju postupnog smanjivanja zbog sve manjeg broja zaključenih brakova, ali je zato bilježen njihov relativni porast.

Tablica 1.2. Broj razvoda po godinama (Akrap, 1999.)

Godina:	Broj razvoda:
1969.	154
1974.	175
1980.	160
1985.	173

Wallerstein i Blakeslee (2006., str 15.) govore kako razvod nije samostalan događaj te da je on proces koji uključuje mnogo faza, kako za roditelje, tako i za djecu. Nadodaju da "razvod počinje sve većim problemima braka koji se raspada - to je zapravo kriza koja je često na vrhuncu kad se konačno predaju dokumenti za razvod i donosi nekoliko godina neravnoteže svima u obitelji". Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović (2003.) ukazuju na to da razvod smanjuje psihološku dobrobit roditelja, a to onda posredno utječe i na dobrobit same djece. Istraživanja pokazuju da su, u usporedbi s oženjenima, razvedeni pojedinci manje sretni, imaju više simptoma depresivnosti, slabije samopouzdanje, a također imaju i više zdravstvenih problema. Prema Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović (2003., str 29.) razvedeni pojedinci su također "socijalno izoliraniji, imaju niži životni standard, uslijed čega su izloženi većem financijskom stresu, imaju više teškoća u odgoju djece, a izloženi su i većim naporima u odgoju djece". U slučaju razvoda, najbitnije je misliti na dijete/djecu. Za njih to predstavlja traumatski događaj te je važno pratiti djetetove reakcije te pravodobno odgovarati na njih. Tako Bujišić (2005.) opisuje dvije skupine djece, ovisno o dobi, te njihove reakcije na razvod. Predškolska djeca će imati ograničenu i pogrešnu percepciju razvoda, oni reagiraju na način da kada se dogodi nešto loše - obično okrivljuju sebe. Nadodaje kako je u tom periodu (predškolske dobi) velika vjerojatnost pojave regresije. Mlađa školska djeca pak mole da se roditelji pomire. Razvod supružnika nije jedini uzrok samohranog roditeljstva. Drugi uzrok postanka samohranih roditelja je smrt partnera. Smrt bliske osobe donosi suočavanje sa boli i tugom, kako odraslim osobama tako i djeci. Ono sa čime se vjerojatno svaka osoba do sada susrela je smrt drage osobe te je zbog tog događaja prolazila kroz različite faze tugovanja i negiranja. McKerny i Price (1994., prema Grozdanić 2000.) navode četiri osnovne faze tugovanja: šok i negiranjem žudnju, dezorganizaciju i reorganizaciju.

1.3.PREDRASUDE I PROBLEMI SAMOHRANIH RODITELJA

Fišer i suradnici (2006., str 17.) navode da je "lista problema s kojima se samohrani roditelji susreću, malo je reći, povelika. Jedan od najvećih problema zasigurno je teška ekonomska situacija budući da se u ovakvim prilikama najčešće sve rješava

samo jednim financijskim primanjem". Poslodavci su svjesni da samohrani roditelji teško usklađuju poslovanje i privatni život te je moguće da iz tog razloga većina poslodavaca ne želi zapošljavati samohrane roditelje. Fišer i suradnici (2006., str. 18.) također navode da su samohrani roditelji suočeni s predrasudama okoline koje su osobito izražene prema razvedenim osobama i osobama koje su rodile izvan braka. One su često izložene osuđivanju, ismijavanju, podcjenjivanju i odbijaju im se pružiti podrška. Predrasude prema roditeljima, osobito ženama, dovode i do stigmatizacije djece. Fišer i suradnici (2006.) upućuju i na problem društva koji se često javlja kada su osobe u problemima. Ljudi ponekad posegnu za kojom čašicom više ili dođu u kontakt s nekim vrstama narkotika pa tako njihovi problemi postaju mali ili će se sami od sebe riješiti. Nažalost, danas nije neobično pročitati ili vidjeti očeve ili majke koji zbog svojih ovisnosti gube doticaj sa stvarnošću te tako zanemaruju svoju djecu. Poznato je da alkohol i neki narkotici pridonose depresivnom raspoloženju te potencijalnom agresivnom ponašanju pa se roditelji iskaljuju na djeci. Ono što je zabrinjavajuće je da djeca najčešće uče po modelu (ugledaju se na roditelje), a upravo u takvim situacijama roditelji nisu vjerodostojni modeli. Nadalje, Juul (1995.) opisuje kako je jedan od problema s kojima se susreće samohrani roditelj također odgoj djeteta suprotnog spola i to imajući na umu da nikada neće moći zamijeniti preminulog te da dijete u nekim situacijama neće imati uzora. Dijete će odrastati bez modela kako dvoje odraslih ljudi mogu živjeti zajedno i međusobno nadopunjavati vlastite živote. Svaki roditelj brine se o zdravlju svog djeteta, njegovoj sigurnosti, u brzi je vezano za školstvo svojeg djeteta, njegovu budućnost, potom brine o tome hoće li uspjeti u odgoju kako je to zamislio te se tu nalazi još mnogo briga s kojima se roditelji svakodnevno nose. Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović (2003.) kao teškoće samohranih roditelja navode financijske teškoće, umor, iscrpljenost, prezaposlenost jer ipak njihova djeca ovise samo o njima, a roditelji uvijek teže tome da priskrbe svome djetetu sve što mu je potrebno. Nadalje, samostalni odgoj djeteta je velika briga jer samohrani roditelj nema na koga prebaciti dio odgovornosti. Samoća se nadovezuje na samostalni odgoj djece jer je to velika količina brige i odgovornosti koje samo jedna osoba mora proživljavati, a da bi to bilo jednostavnije uz partnera. Objašnjavanje djetetu gdje je drugi roditelj, moguće neriješeno pitanje stanovanja, upis djeteta u vrtić ili školu i osjećaj promašenosti samo su još neki od mnogih briga s kojima se samohrani roditelji nose.

1.4. PODRŠKA SAMOHRANIM RODITELJIMA

Raboteg-Šarić i Pećnik (2005.) u istraživanju navode da podrška samohranim roditeljima može biti financijska, materijalna, emocionalna i moralna te praktična. Financijska pomoć odnosi se na davanje ili posudbu novca, a tu se najviše kao pomoć ističu roditelji samohranih roditelja. U praktičnu pomoć spada sve što se može učiniti za samohranog roditelja da bi mu se olakšala njegova situacija- bilo to obavljanje kućanskih poslova, čuvanje djece, raznovrsni popravci u kući, vožnja djeteta primjerice u školu i slično. Što se tiče emocionalne podrške, najčešće dolazi od osoba bliskim samohranim roditeljima. Tu se govori o aktivnom slušanju, razgovaranju te pokazivanju empatije. Ukoliko dijete polazi u vrtić ili školu, moguće je da će upravo odgojitelji i učitelji biti od velike podrške djetetu, a i roditelju. Materijalna podrška odnosi se zapravo na različite darove koje obitelj dobije od druge osobe (najčešće dijete dobije od bake ili djeda). Rezultati istraživanja Raboteg-Šarić i Pećnik (2005.) upućuju na to kako samohrane majke značajno više navode prijatelje kao izvore pomoći u obliku materijalne podrške nego primjerice roditelje. Naravno, na podršku samohranih roditelja utječe i okolina u kojoj se nalazi, no ona nije uvijek puna podrške. Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović (2003, str 151.) navode da "(ne)razumijevanje okoline ne utječe samo na ponašanje drugih osoba u društvu prema samohranim roditeljima nego i na sposobnost roditelja da se suočavaju sa svakodnevnim izazovima samohranog roditeljstva, kao i na njihove stavove i osobni doživljaj samohranog roditeljstva". Nadalje, osim ovakvih vrsta podrške samohrane roditelja postoji i ona virtualna. Društvene mreže postale su dio naše svakodnevice. U današnje doba nije ništa neobično, ukoliko nas muči neka dilema ili postoji neki problem, odgovor jednostavno potražiti putem interneta. Moguće je da je samohranim roditeljima, možda u trenutku kada oni postanu samohrani roditelji ili kada zapadnu u depresivno raspoloženje, jednostavnije zatražiti savjet ili pomoć preko interneta nego osobno. Jedna od mreža koja se bavi podrškom samohranih roditelja je Samohrani (<http://samohrani.com>). Pomoću ove mrežne stranice samohrani roditelji nalaze razne informacije, od toga kako djetetu olakšati period razvoda do objašnjenja smrti jednog od roditelja, ali i neke općenite informacije o odgoju djece. Oblici podrške samohranih roditelja svakako su i udruge.

Na stranicama Ministarstva Uprave RH (<https://uprava.gov.hr/>) navedeno je čak 10 aktivnih udruga koja pomažu isključivo samohranim roditeljima , a to su: Udruga samohranih roditelja Primorsko- Goranske županije "Naš put" sa sjedištem u Opatiji ; u Osijeku "Udruga za pomoć roditeljima nedonoščadi, samohranim roditeljima, roditeljima posvojene djece i djeci sa problemima u ponašanju Korina". Dvije udruge djeluju na području Zagreba, a to su " Udruga samohranih roditelja i mladeži" te "Sretna mama, udruga samohranih roditelja i jednoroditeljskih obitelji. " Preostale udruge nalaze se u Velikoj Gorici, Puli, Ruščici, Karlovcu i Dramlju. Ma koliko nesmisleno bilo, ponekad je samohranom roditelju najveća podrška upravo njegovo dijete. To je vidljivo u aspektu da je upravo dijete što roditelju daje snagu da nastavi dalje u životu jer zna da prvotno mora osigurati uvjete za normalniji život djetetu pa i sebi.

2. SAMOHRANE MAJKE

Samohrane majke danas više ne čine stigmatiziranu grupu u našem društvu. Društvu je prirodnije vidjeti ženu kako se brine o djetetu, vodi ga u kupovinu, igra se s njima i slično nego oca djeteta. Kroz prošlost protezala se misao kako žene "moraju" imati djecu kako bi ispunile svoju ulogu u životu. Brajša (1995.) govori kako se majkama uvijek priznavalo veće sposobnosti u brizi za dijete od očeva. Očevi nisu toliko u stanju iskazivati svoje emocije. Aračić i Nikodem (2000.) navode da se tada u Hrvatskoj nešto više od polovice građana izjasnilo kako smatra da žena treba imati djecu da bi se osjećala ispunjeno. Općenito je uvriježeno da su upravo majke te koje skrbe više o djeci nego očevi tako da kada nakon razvoda ili smrti partnera majka ostane sama sa djecom, ne podiže se tolika prašina. Po pitanju skrbi oko djeteta, neke stvari se nisu promijenile. Tako je u nekim kulturama i dalje posve normalno da majka bude doma sa djecom i brine o kućanstvu dok partner zarađuje za obitelj. No, neke stvari se ipak mijenjaju. Bujišić (2005., str 57.) navodi da su "žene su sve rjeđe spremne trpjeti loš brak, sve su samostalnije i lakše se odlučuju na razvod". Govori i kako se u Hrvatskoj svake godine razvede oko 4000 brakova u kojima su rođena djeca, a više od 90% te djece ostaje živjeti s majkom. Samohrane majke su posljednjih godina postale društveno prihvaćene, no od njih se još uvijek očekuje da budu žrtve i da se "posvete djeci", pa se na njihove nove brakove ne gleda dobro. Miljević-Ridički i Pavin Ivanec (2008., str 562.) nadodaju da "osim toga, u današnje vrijeme sve je veći broj uspješnih, situiranih, neudanih žena, koje su vlastitim izborom samohrane majke. Moguće je i da se stav društva prema tim. majkama općenito mijenja, što utječe i na majčinu bližu okolinu. To je, u konačnici, povezano i sa životnim zadovoljstvom majki". Pećnik i Tokić (2011. prema Brajša-Žganec, Lopižić, Penezić., 2014.) u svojem istraživanju nisu pronašle razlike u roditeljskoj samoefikasnosti i drugim mjerama doživljaja roditeljstva samohranih majki trinaestogodišnjakinja i majki iz dvoroditeljske obitelji. No u kvalitativnom uzorku utvrdile su da je samohranim roditeljima roditeljska uloga zahtjevnija i teža nego roditeljima iz dvoroditeljske obitelji. Istraživanje Brajše-Žganec i Hanzec (2015.) pokazuje kako se samohrane majke i majke iz cjelovitih obitelji ne razlikuju u dimenzijama meta emocija. One su podjednako svjesne i vlastitih i dječjih negativnih emocija te podjednako postupaju s uvažavanjem prema dječjim

negativnim emocijama kao što su tuga, intenzivna ljutnja i plač.

2.1.PRILAGODBA SAMOHRANIH MAJKI

Prilagodba samohranih majki nije ni približno problematična kao prilagodba samohranih očeva. Uglavnom su majke te koje su zadužene za odgoj djeteta, no prilikom smrti supružnika ili razvoda, one moraju poprimiti novu dimenziju u svojoj novoj ulozi. Od njih se tada više ne očekuje da budu nježne, plahe i da ih se opisuje nježnim epitetima kojima se opisuje nježniji spol, već se očekuje da postanu odlučnije, zahtjevnije i sve ostalo što se prije prepisivalo supružniku. Amato i Partridge (1987., prema Miljević-Ridički i Pavin Ivanec, 2008.) navode kako samohrane majke općenito imaju veće ekonomske poteškoće no istodobno navode i kako su udovice, u odnosu na rastavljene majke, ipak u nešto povoljnijem položaju kada je riječ o nekim aspektima (npr. ne moraju dijeliti imovinu ili se ne moraju seliti). Carlson i Corcoran (2001., prema Miljević-Ridički i Pavin Ivanec, 2008.) govore kako su kod samohranih majki depresivne epizode veće nego kod udanih majki te je razina psihološkoga funkcioniranja općenito niža. Rezultat istraživanja Raboteg-Šarić i Pećnik (2010.) pokazuju kako među samohranim majkama nema razlike u pojedinim mjerama životne prilagođenosti s obzirom na to jesu li majke razvedene, udovice ili se nikad ni nisu udavale. Dakle, majke iz sve tri skupine navele su kako je razina podrške koju dobivaju podjednaka od rodbine i prijatelja. Navele su i kako je razina ekonomskih poteškoća s kojom se susreću podjednaka te kako su podjednako zadovoljne životom. Wallerstein i Blakeslee (2006.) govore kako, ukoliko se radi o razvodu supružnika, majke moraju prihvatiti da ne mogu utjecati na ponašanje bivšeg supružnika. Iako možda majke smatraju da muževi ne brinu dovoljno dobro za djecu ili da djeca ostaju duže budna od dozvoljenog- ništa neće postići pretjeranim uzrujavanjem. Majke moraju shvatiti da ne mogu utjecati na ono što se događa pod drugim krovom.

3. SAMOHRANI OČEVI

Kroz povijest uloga očeva se mijenjala. Prvotno je uloga muškaraca bila samo prehranjivanje obitelji dok se partnerica brinula za odgoj djece i kućanstvo. Danas nije nimalo neobično da su i muškarac i žena u radnom odnosu te se poslovi u kućanstvu više strogo ne dijele na "muške" i "ženske" poslove. Brajša (1995. str 83.) konstatira kako su "muškarci kao očevi ravnopravni ženama kao majkama". No, iako se uloge izjednačavaju, u slučaju samohranih roditelja to nije tako. Na samohrane očeve se i dalje gleda kao grupu društva koja nije u potpunosti prihvaćena jer se još uvijek promiče misao kako su zapravo majke te koje su predodređene za odgoj djece. Berkmann (2008.) navodi neke od stereotipa s kojima se očevi općenito susreću, a vezani su uz odgoj djece. To su stereotipi da očevi previše rade i zanemaruju svoju djecu, očevi imaju prevelike ruke da bi mogli promijeniti pelene, distancirani su i bezosjećajni autoriteti. Nadalje, Berkmann (2008., str 226.) nadodaje kako su "očevi poput velike djece: druga osoba o kojoj se majka treba brinuti". Ukoliko se dogodi da se supružnici razvedu (te pritom otac ostane sa djetetom) ili se dogodi smrt majke, samohranom ocu nameće se puno veća količina odgovornosti nego što je to kod samohranih majki. Žene su predodređene da bi bile majke te imaju u sebi usađene instinkte koje muškarci nemaju. Brojna istraživanja govore o tome koliko u majke i djeca povezani, dok se očeve stavlja uvijek kao sekundarnog roditelja. Cooper (2008.) navodi kako postoje dva osnovna načina pristupa odgovornosti od strane očeva. Prvi je da ju mogu nerado prihvatiti i pustiti da upravlja nama, a drugi način je da tu odgovornost mogu prihvatiti s pozitivnim i proaktivnim stavom, koji će utjecati na to da se i sami očevi i ljudi oko njega osjećaju dobro. Fišer i suradnici (2006.) govore kako je društvo postalo naviknuto na pojam samohranih majki, ali skupina koja je često zanemarena i o kojoj se ne govori mnogo su upravo samohrani očevi. Iako je i samim očevima teško prihvatiti ulogu samohranog roditelja, moguće je da je društvo spremno ponuditi veću empatiju i podršku očevima nego ženama upravo zato što očevi nisu "predodređeni" da bi vodili brigu o odgoju djeteta jer su se za to oduvijek brinule majke. Hurstel (2012.) navodi da je biti otac i preuzeti ulogu oca jednostavna je realnost nastala iz prirodnog instinkta muškarca. Jedan od problema s kojima se očevi suočavaju

svakako je pretjerana zabrinutost. Brott (1997.) govori kako pretjerana zabrinutost može očevima potkopati samopouzdanje i dovesti do toga da ne čine apsolutno ništa ili da s djetetom postupaju izrazito rezervirano. Na taj se način zapravo brane od rađenja novih grešaka. Također navodi da se zapravo od muškaraca jednostavno očekuje da ljubav prema obitelji iskažu financijski tako što će brinuti za nju.

3.1. PRILAGODBA SAMOHRANIH OČEVA

Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović (2003., str 137.) ukazuju da "samohrani očevi vjerojatno smatraju da se društvo više bavi teškoćama samohranih majki, dok su njihovi specifični problemi manje uočljivi u društvu". Moguća potencijalna najveća briga samohranih očeva jest briga za dijete suprotnog spola. Djevojčice su češće povezane s majkom te razvijaju prijateljski odnos u kojem se međusobno povjeravaju. U odnosu otac-kćer najčešće nema takvog odnosa ili nikada ne dosegne razinu odnosa majke i kćeri. Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović (2003.) navode primjere problema iz stvarnih života s kojima se suočavaju samohrani očevi. Jedni navode kako nikada nisu naišli na nerazumijevanje društva na njihov status te nadodaju kako su mu ljudi često izlazili u susret bilo da se radi o upisu u vrtić ili roditeljskim sastancima. Samohrani očevi priznali su kako su uvidjeli da u njihovoj obitelji nedostaje ženska ruka te je to bio poticaj za ponovnom ženidbom. S druge strane ispitanici su naveli težak osjećaj samoće i brige iz dana u dan te kako se s tim teško nose. Wallerstein i Blakeslee (2006.) ukazuju da ukoliko očevi nisu bili uključeni u svakodnevnu brigu oko djeteta, morati naučiti kako zabaviti, nahraniti i brinuti za svoju djecu. Upućuju kako je nužno za očeve saznati što njihovo dijete voli. Govore i kako je najteži zadatak samohranih roditelja u prvim danima da njima i djeci ne bude dosadno i zamorno dok su zajedno. Iako društvo muškarce i dalje deklarira kao stupove obitelji kojima je primarna uloga uzdržavanje obitelji, samohrani očevi (u slučaju razvoda ili smrti partnera) moraju pronaći svoju "nježniju" stranu i pronaći način za pokazivanje svojih emocija. Cooper (2008.) opisuje kako zapravo očevi trebaju postati uzor svojoj djeci te nadodaje kako se to

uglavnom događa kada već postane prekasno i ne može se više ništa učiniti po tim pitanju. Govori kako je prvo mjesto kod kojeg očevi traže uzor- njihovi vlastiti očevi, što ni nije toliko začuđujuće. Društvo općenito najbolje uči putem iskustva. Osim traženja uzora u svojoj prošlosti, očevi bi se trebali usredotočiti na stvaranje smjernica pa primjerice zapisati ključne kvalitete (vlastite) koje bi voljeli vidjeti u svojem djetetu prilikom odrastanja.

4. DJECA U SAMOHRANIM OBITELJIMA

Prilikom razvoda, napuštanja ili smrti jednog od roditelja, djeca najčešće prolaze kroz traume koje im ponekad obilježe za cijeli život. Bujišić (2005., str 14.) navodi da je "kriza traumatski događaj koji nastaje naglo, bez najave, i pogođene osobe obično preplavljuje strahom te osjećajem ranjivosti i bespomoćnosti, a uvijek rezultira gubitkom". Također govori kako smrt člana obitelji ili prijatelja može biti bolno, zbunjujuće i često zastrašujuće iskustvo u bilo kojem trenutku u životu. Emocionalna nezrelost i ograničene mogućnosti suočavanja sa smrću sprječavaju dijete da proživi žalovanje koje prati smrt voljene osobe. Bujišić (2005., str 16.) navodi i neke od simptome dječjih kriza, a to su regresija u ponašanju, izraženiji strahovi i napetost, slabija koncentracija i popuštanje u učenju, pojačana agresivnost suprotstavljanje starijima smanjena tolerancija na frustraciju (djeca u kriznoj situaciji ponekad teže kontroliraju bijes), povećana razdražljivost i mnogi drugi. Istraživanje Miljković-Ridički i Ivanec Pavin (2008.) pokazuje kako su rezultati djece na mjerama kognitivnih sposobnosti slični bez obzira na vrstu jednoroditeljske obitelji u kojoj dijete odrasta. Dakle, ukoliko se gleda vrsta obitelji u kojoj dijete odrasta, odstupanja su neznatna. Berk (2015.) opisuje kako se dječje reakcije na razvod razlikuju s dobi, temperamentom i spolom djece. Navodi, po pitanju dobi, kako kognitivna nezrelost predškolske djece otežava razumijevanje razloga razvoda roditelja. Školska djeca i adolescenti, s druge strane, reagiraju snažno, doživljavaju depresivna stanja. To sve za sobom nosi i slabiji školski uspjeh. Što se tiče temperamenta i spola, djevojčice na razvod reagiraju plakanje i povlačenjem u sebe, a izloženost ovakvoj stresnoj situaciji samo povećava probleme djece teškog temperamenta. Istraživanje Brajše-Žganec i Hanzec (2015.) pokazuje kako nema statistički značajne razlike u izraženosti somatskih problema pri ispitivanju djece predškolske dobi iz cjelovitih obitelji i onih koji žive samo s majkom.

4.1.KOMUNIKACIJA U OBITELJI

Komunikacija je neophodna za svaki odnos, a posebice za onaj obiteljski. Janković (1994., str 21.) govori kako "komunikacija između članova obitelji treba biti kontinuirana, intenzivna i kvalitetna. Ispunjenjem ta tri kriterija obitelj će vjerojatnije osigurati postizanje uspješnog i stalnog razvoja djece, ali i ostalih članova, neprekidno unapređenje kvalitete života, obitelji kao skupine i svakog člana posebice, ujednačavanje težnji svih članova i postizanje visokog stupnja zajedništva u kojem će ciljevi svih članova biti zajednički". Nijedan odnos ne opstaje bez komunikacije. Pomoću nje izražavamo svoje osjećaje, stavove i razmišljanja. Čak je i komunikacija bez razgovora dio komunikacije. Tako primjerice svojim gestama roditelji / djeca pokazuju kako se osjećaju ili što misle o određenoj situaciji. Komunikacija je najčešće dvosmjerna, to jest, trebala bi biti. Fišer i suradnici (2006.) navode da su neki od osnovnih činitelja kvalitetne komunikacije iskrena zainteresiranost za dijete, pronalaženje dovoljno vremena za dijete, visok stupanj tolerancije, poštivanje djetetovih osjećaja, stavova i želja te više slušanja od savjetovanja. Najgore što se može dogoditi u obitelji je da se jedan član povuče u sebe te da komunikacija prestane. Ukoliko se, na ovom primjeru radi o djetetu, to bi moglo izazvati velike probleme ako je uzrok tome smrt jednog od roditelja. Svaki član obitelji mora biti slobodan izraziti svoje želje i potrebe. Wallerstein i Blakeslee (2006., str 17.) navode da je "najbolje što roditelji mogu učiniti za svoju djecu je reći im kako se nešto događa u obitelji prije nego se ona raspadne". Iznenadni "nestanak" jednog od roditelja može izazvati različite burne reakcije djeteta te ih je najbolje prevenirati.

4.2. POREMEĆAJI U PONAŠANJU

Usljed traumatskog događaja, česte su pojave poremećaja u ponašanju. To je jedna od vrsta obrambenih mehanizama pomoću kojeg dijete proživljava traumu, bilo da se radi o smrti u obitelji, napuštanju ili razvodu roditelja. Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović (2003.) govore kako prema socijalizacijskoj perspektivi iskustvo razvoda

braka roditelja loše utječe na djecu, s obzirom da su tipovi obitelji koje nastaju kao rezultat braka manje učinkoviti u pružanju sigurnog i stabilnog okruženja za socijalizaciju. Posve je normalno za očekivati da će djeca na ovakve situacije početi reagirati tako da su ili sve agresivnijeg ponašanja ili povučeni u sebe, žive u negiranju i slično. Rezultati istraživanja Kasen, Cohen i Brooh (1996., prema Fišer i sur., 2003.), u kojem se istraživao stres kod djece i adolescenata, pokazali su da se ranije smatralo da je stres (zbog razvoda, bolesti ili smrti roditelja ili sličnih nepovoljnih životnih događaja) obrambeni mehanizam, a zapravo je strategija suočavanja sa stresom služila obrani vlastitog samopoštovanja. Ustvrdilo se da samopoštovanje zapravo nije povezano s takvim stresnim doživljajima, nego je ono zapravo medijska varijabla. Raboteg-Šarić, Pećnik i Lopižić (2003.) navode da su rezultati nekih istraživanja pokazali su da djeca rastavljenih roditelja imaju pet puta veći rizik za potencijalnu ovisnost nego djeca koja žive u skladnoj obitelji. Po pitanju spola djeteta, Vasta, Haith i Miller (1997.) ustanovili su da dječaci, u pravilu, nepovoljnije reagiraju na razvod od djevojčica. Kod dječaka se najčešće javljaju poremećaji u ponašanju, i to kod kuće i u školi, dok djevojke znaju imati stanovitih teškoća u ophođenju s mladićima svoje dobi.

4.3. SAMOPOŠTOVANJE I SAMOPOUZDANJE DJETETA

Ono što se kod djece naročito može primijetiti, ukoliko se dogodi razvod roditelja, napuštanje ili smrt, je da djeca počinju imati nisko samopoštovanje i samopouzdanje. Lacković- Grgin (1994., prema Raboteg-Šarić, Pećnik i Lopižić 2003.) navodi kako osjećaj samopoštovanja uključuje pet karakteristika, a to su: osjećaj sigurnosti, osjećaj identiteta, osjećaj pripadnosti, osjećaj svrhe te osjećaj osobne kompetencija. Važno je razvijati karakteristike samopoštovanja te samopouzdanja još od najranije dobi. Poznato je da su djeca koja imaju visoko samopoštovanje spremnija na suradnju i učenje te su vrlo motivirana. Nadalje, to sve moguće je "ugasiti" ukoliko se dijete previše hvali ili se njegovo djelovanje preuveličava. Bitno je djecu pohvaljivati, ali potrebno je dozirati pohvale i znati kada ga je zaslužilo. Rezultat

odgoja u kojoj se djecu veliča i ne zadaju im se određena pravila rezultira nereálnom procjenom djeteta o vlastitim sposobnostima, ali i procjenom sebe kao individue. Kao što sam već navedeno, važno je razvijati karakteristike samopoštovanje u djece. Roditelji, prije svega, u tome imaju veliku ulogu i mogu puno doprinijeti ili pak narušiti djetetovo samopoštovanje. Ono se razvija najčešće kroz razgovor, no taj razgovor nikako ne bi smio biti prožet naredbama te se svakako treba dopustiti da dijete izrazi svoje želje, misli i osjećaje. Bujišić (2005.) iznosi tezu kako tijekom kriznih situacije djetetovo samopouzdanje trpi jer se ono osjeća krivo za neugodan događaj (razvod, smrt člana obitelji..). Kao pokazatelje niskog samopouzdanja djeteta (2005., str 119.) navodi : "probleme s vršnjacima i u sklapanju prijateljstava, pravljenje scene ili bacanje stvari kako bi postiglo cilj, vrlo teško podnošenje frustracije, pretjerano je prestrašeno, ponaša se zapovjednički te zlostavlja drugu djecu". Juul (1995., str 55.) smatra kako je važno razlikovati pojam samopouzdanja od samosvijesti. Tako za samopouzdanje naglašava kako "samopouzdanje govori o našoj svijesti, našem uvjerenju i našem pouzdanju u ono što znamo i možemo, to će reći u naše sposobnosti, našu darovitost i umijeće". Riječ je zapravo o uvjerenju da samo vrijedni u nečemu, sposobni za nešto. Samosvijest, s druge strane, " govori o vlastitoj svijesti o onom tko i što smo mi, neovisno o onom što znamo i možemo. Samosvijest je sposobnost spoznaje 'svoga ja', 'svog središta'." Tu je riječ o osjećaju koji mi sami imamo o sebi .

5. PROPISI KOJI REGULIRAJU PRAVA SAMOHRANIH RODITELJA

Definicije i prava samohranih roditelja propisani su u nekoliko zakona. Proučavajući ih doznaje se kako samohrane roditelje definira i štiti tek nekoliko prava s obzirom na situaciju u kojoj su se zadesili. U Zakonu o socijalnoj skrbi (2013.), prema članku 4., stoji da je samohrani roditelj roditelj koji sam skrbi za svoje dijete i uzdržava ga, a jednoroditeljska obitelj je obitelj koju čine dijete, odnosno djeca i jedan roditelj. Također, prema članku 28., samohrani roditelj ima pravo na zajamčenu minimalnu naknadu, a ona je zapravo pravo na novčani iznos kojim se osigurava zadovoljavanje osnovnih životnih potreba samca ili kućanstva koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba. samohrani roditelji imaju pravo na pomoć za podmirenje troškova stanovanja, a ona se može dobiti za plaćanje najamnine, komunalne naknade, električne energije, plin, grijanje, voda, odvodnja te ostali troškovi stanovanja. Jednokratna naknada (članak 46.) priznaje se samcu ili kućanstvu koje zbog trenutanih materijalnih teškoća nije u mogućnosti podmiriti osnovne životne potrebe nastale zbog rođenja ili školovanja djeteta, bolesti ili smrti člana obitelji, elementarne nepogode i slično U Obiteljskom zakonu (2003.). članku 61, stoji da ako je majka djeteta u razdoblju od tristo dana od prestanka braka smrću, sklopila kasnije brak, muž majke iz posljednjeg sklopljenog braka smatra se ocem djeteta U Zakonu o radu (2014.) članak 65. (6) nalaže da samohrani roditelj (do šeste godine života djeteta) mogu uživati zaštitu od prekovremenog rada. Naime, u tom razdoblju moguće je raditi prekovremeno, ali uz pisanu izjavu o dobrovoljnom pristanku na takav rad. Također, članak 68. (2) govori da uz pisani dobrovoljni pristanak samohrani roditelj može raditi u preraspodijeljenom radnom vremenu (na to se odnosi termin da u jednom razdoblju radi duže, a u drugom kraće). Što se tiče edukacije djece, neke ustanove ranog i predškolskog odgoja uzimaju u obzir situaciju samohranih obitelji te se one stavljaju kao prioritet prilikom upisa u vrtić.

6.ODGOJITELJ I DIJETE U SAMOHRANOJ OBITELJI

Gluščić i Pustaj (2008.) navode kako je dijete najvažnije živo biće te da je njegov razvoj bitan već od rođenja. Prva osoba s kojom se dijete susreće prvenstveno je njegov roditelj te upravo on postaje najbitnija osoba u njegovom životu. Druga osoba s kojom se susreće jest odgojitelj koji će, na pozitivan ili negativan način, zasigurno napraviti temelje za dječju vlastitu izgradnju kroz cijelu njegov život. Iako su roditelji najvažnije osobe u djetetovom životu, upravo s odgojiteljem dijete provodi većinu svoga vremena te je zato izuzetno važna suradnja između roditelja i odgojitelja. . Odgojitelj provodi velik dio svog vremena s djetetom u vrtiću, gdje je dijete slobodno razgovarati o svemu što ga interesira i to sa osobom koja uvijek ima vremena za njega, koja ga poštuje i cijenu te mu je voljna pomoći u svakom trenutku. Gluščić i Pustaj (2008., str 6.) govore kako je "odgojitelj kompetentna osoba za rad s djetetom, osoba koja ga usmjerava, pomaže te uči kako se ponašati u svakom trenutku". Jurković, Jurković i Jurković (2006.) navode kako je suradnja s roditeljima važno za područje rada u dječjim vrtićima. Nadodaju kako je odgojitelj taj koji započinje komunikaciju, razvija i održava dobar odnos tijekom djetetova boravka u vrtiću, potiče akcije i projekte u kojima roditelje prepoznaje kao partnere. Odgojitelj je osoba koja, ukoliko dijete ostane s jednim roditeljem , mora znati što više informacija kako bi adekvatno pomogao djetetu. Kao što je navedeno u prethodnim poglavljima, za dijete razvod ili smrt roditelja izaziva traumu i krizu. Kada se dijete nađe u krizi, mora proći određeni period kako bi dijete to prebrodilo. Bujišić (2005., str.17.) kao "specifične reakcije predškolskog djeteta na krizu navodi: mokrenje u krevet, strah od mraka ili životinja, noćne more, gubitak kontrole sfinktera, govorne poteškoće, gubitak teka ili pojačan tek, nepokretnost s drhtanjem i izrazima preplašenosti, strah od nepoznatih ljudi, zbunjenost". Kada se djetetu roditelji rastanu, moguće je očekivati ovakve reakcije. Dijete je tada vrlo uplašeno jer gubi stabilnost svoga doma. Milanović i suradnice (2014.) opisuju kako odgojitelj u takvoj situaciji treba dijete ohrabrivati na izražavanje osjećaja kroz igru, tješiti ga te mu pokazivati više povjerenja nego ranije i pridavati mu više pozornosti. U vrijeme kada se roditelji razvode, djetetu trebaju odgojiteljevi iskazi ljubavi, ohrabrenje i pohvala bez pretjerane popustljivosti i pretjeranog zaštićivanja. Dobro je s djetetom razgovarati o tome tko ga voli i podsjećati ga kako nije ostalo samo jer će netko uvijek paziti i brinuti o njemu. Ukoliko se radi o smrti jednog od roditelja,

Milanović i suradnice (2014., str 123.) ukazuju kako je "djetetu nužno reći što se dogodilo, ono mora znati činjenice. Naime, ako se djetetu ništa ne govori i ne zna ništa o događaju, ono ima osjećaj da nešto nije u redu, a taj osjećaj se treba izbjeći". Mnogi odgojitelji se, u situaciji smrti jednog od roditelja, nađu u nezavidnoj situaciji kada nisu posve sigurni treba li se dijete vrtičke dobi poticati na razgovor o problemu ili čekati da ga dijete samo spomene. Milanović i suradnice (2014.) opisuju kako je najbolje čekati da dijete započne razgovor, ali je moguće da ga inicira odgojitelj tako što će djetetu dati do znanje da zna što se događa u njegovoj obitelji te da će mu rado pomoći ukoliko dijete odluči razgovarati o tome.

6.1. SURADNJA ODGOJITELJA I SAMOHRANOG RODITELJA

Svakom roditelju treba biti u interesu da bude u suradničkom odnosu sa odgojiteljem svojeg djeteta. U konačnici, odgojitelj je osoba s kojom dijete provede većinu svoga vremena te je važno da roditelji i odgojitelj uspostave odnos koji teži prema partnerstvu jer je to u korist djeteta. Milanović i suradnice (2014.) opisuju obilježja suradničkog odnosa. Pod obilježja suradnika (odgojitelja) ukazuju kako on mora imati pozitivan stav o sebi i drugima, objektivnost s obzirom na situaciju, sebe i druge te emocionalnu pismenost s obzirom na iskazivanje osjećaja i razumijevanje tuđih emocionalnih iskaza. Kao obilježja odnosa navode samopoštovanje, primanje i davanje podataka, obradu podataka, poštovanje, zaštitu i poticanje, prikupljanje, analizu, logičko zaključivanje te dogovaranje i na kraju zajedništvo u radosti, strahu, tuzi i slično. Suradnik (roditelj) mora imati identična obilježja kao i prvi suradnik (odgojitelj). Gluščić i Pustaj (2008.) navode da bi odnos između odgojitelja i roditelja trebao biti odnos u kojem su ciljevi jasno definirani, a treba ga obilježavati uzajamno poštovanje, zajedničko odlučivanje, dijeljenje informacija, osjećaja i vještina, priznavanje individualnosti. Jurković, Jurković i Jurković (2006., str 8.) navode kako "prihvatanje roditelja kao partnera, suorganizatora, vrijednih i važnih osoba, utječe na kvalitetu svih odnosa u ustanovi. To je proces u kojem svi imaju prigodu učiti i razvijati stručne i ljudske kompetencije". Poznato je da se suradnja s roditeljima odvija se kroz različite oblike, poput primjerice roditeljskih sastanaka,

individualnih razgovora, kutića za roditelje i slično. Kada je u pitanju odnos odgojitelja i samohranog roditelja, taj odnos bi trebao biti još povezaniji jer više ne postoji i treća osoba koja brine o djetetu (drugi roditelj). U rad odgojitelja s obitelji, ukoliko se radi o smrti jednog od roditelja, važno je razviti odnos s roditeljima, pomoći obitelji na način da se dopusti roditelju da neko vrijeme ostane uz dijete ili da nosi vlastitu igračku. Odgojitelj roditelja nikada ne smije podcjenjivati i osuđivati. Kada se radi o smrti supružnika ili partnera, za odgojitelja je potrebno doznati što više informacija kako bi adekvatno pristupio djetetu i pomogao mu prilikom njegovog zanimanja za tu temu. Također, odlaskom na sprovod odgojitelj daje potporu i obitelji i samom djetetu, ukazuje mu da nije samo. Odgojitelj je dužan i ostale roditelje obavijestiti o situaciji u grupi jer će ta tema biti uključena u program rada vrtića. Naravno, nije samo za dijete to traumatski doživljaj nego je i za roditelje također to izuzetno veliki šok i trauma. Od roditelja se ne očekuje da se s novonastalom situacijom nosi sam, iako neki smatraju da time pokazuju svoju snagu. Roditelji ponekad misle da će drugačije ponašanje njihovog djeteta proći nakon nekog vremena, u cijelom bunilu ne vide da se im je ponekad potrebna pomoć druge osobe/drugih osoba. Bujišić (2005., str 8.) navodi da "odgojitelji ponekad trebaju ohrabriti roditelja da zatraže pomoć stručnjaka ukoliko dijete: ne prihvaća smrt, napušta prostoriju svaki put kad se spomene pokojnikovo ime, ima poteškoće sa spavanjem, pokazuje strah od razdvajanja, pokazuje tjeskobu ili plače duže vrijeme, izražava bijes i agresiju prema vršnjacima, depresivno je ili povučeno, ponašanje je regresivno". Bujišić (2005.) također navodi da odgojitelj i roditelj ne trebaju biti savršeni pri timskom radu s djetetom. Postoje mnogi stručnjaci koji mogu biti od velike pomoći djetetu prilikom nošenja s traumom, stručnjaci poput pedijatra, dječjeg psihologa, školskog psihologa, logoped i mnogi drugi. Ukoliko se radi o gubitku bliske osobe djetetu, neki odgojitelji se odlučuju na posjet obitelji. Milanović i suradnice (2014.) ukazuju da je, prilikom tog posjeta, bitno razgovarati bez djeteta, malo govoriti, a puno slušati te je važno imati na umu da je odgojitelj tu za tog roditelja. Kroz razvoj razgovora, budući da je interes djeteta najbitnija, važno je što prije usmjeriti komunikaciju na razgovor o samome djetetu, no svakako treba biti oprezan pri takvoj komunikaciji, osobito pri davanju stručnog mišljenja od strane odgojitelja.

ZAKLJUČAK

Samohrani roditelji postali su dio naše svakodnevice. Još u prošlosti ljudi su se razvodili, umirali i napuštali svoje obitelji, no na to se nije stavljala tolika pozornost. Društvo i svijet u kojem živimo podložno je promjenama te ih mi moramo prihvatiti. Iako samohrane majke više ne izazivaju pretjerane reakcije društva te im je oduvijek pružena određena vrste podrške, samohrani očevi su i dalje skupina koja ostaje stigmatizirana. Samohrani roditelji prvenstveno se nose sa financijskim poteškoćama. Imajući na umu da samo oni mogu osigurati svome djetetu sve što mu je potrebno te samo oni mogu pomoći djetetu ukoliko se ono nađe u problemu stvara veliki pritisak na roditelja. Uz želju da osiguraju što bolji život svome djetetu i sebi, samohrani roditelji često budu preiscpljeni od posla i/ili količine stresa s kojim se svakodnevno nose pa ponekad nisu u mogućnosti biti tu za svoje dijete (ili fizički ili psihički). Iako se trudimo nositi sa promjenama koje nam sutrašnjica nosi, po pitanju samohranih roditelja cjelokupno društvo još nije dostiglo željeni napredak. Nažalost, ne postoje mnoga istraživanja o samohranom roditeljstvu iako, po statističkim podacima, samohranih roditelja ima sve više te. Društvo ponekad nije svjesno koliko podrške i empatije je potrebno roditelju koji je ostao sam sa djetetom, ne osvrćući se na razloge zbog kojih se dogodila ta situacija. Iz svega navedenog možemo zaključiti kako je bitno, posebice u ustanovama koje se bave odgojem djece (vrtići i škole), staviti više naglaska na samohrane roditelje te i sami biti upoznati s problemima s kojima se nose. Nakon toga valja znanje prenijeti na druge kako bi osvijestili društvo o skupini društva kojoj se, trenutno, ne dodaje velika količina pozornosti.

LITERATURA

1. Akrap, A., (1999.), Brak i obitelj u demografskom kontekstu; *Bogoslovska smotra.*, vol.69 No.2-3 Prosinac ; str. 313-338
2. Aračić, P., Nikodem, K. (2000.) Važnost braka i obitelji u hrvatskom društvu. *Bogoslovska smotra.* Vol. 70 No 2., studeni, str 291-311.
3. Berc, G., Ljubotina, D., Blažeka, S., (2004.) Struktura obitelji i životni uvjeti obitelji u selu i u gradu. *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja.* Vol. 42. No. ½ (163/164) Ožujak.
4. Berk, E.,L., (2015.) *Dječja razvojna psihologija.* Jastrebarsko: Naklada Slap
5. Berkmann, M., (2008.) *Očinstvo: konačna istina.* Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o.
6. Brajša, P., (1995.) *Očevi, gdje ste?* Zagreb: Školske novine
7. Brajša-Žganec, A., (2003.) *Dijete i obitelj: emocionalni i socijalni razvoj.* Jastrebarsko: Naklada Slap
8. Brajša-Žganec, A., Lopižić, J., Penezić Z., (2014.) *Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva.* Jastrebarsko: Naklada Slap
9. Brajša-Žganec, A., Hanzec, I., (2015.) Obiteljski odnosi i psihosocijalna prilagodna djece u cjelovitim i jednoroditeljskim obiteljima. *Klinička psihologija.* Vol. 8., No, 2., Prosinac. Str 139-150
10. Brott, A., A., (1997.) *Kako biti tata .* Mozaik knjiga
11. Bujišić, G., (2005.) *Dijete i kriza.*, Zagreb: Golden marketing- Tehnička knjiga
12. Cooper, C., (2008.) *Vodič za tate: njega djeteta.* Zagreb: Veble commerce.
13. Državni zavod za statistiku <https://www.dzs.hr/>
14. Fišer, S., Radat, K., Ogresta, J., Marković, N., (2006.) *"Za' i "o" jednoroditeljskim obiteljima.* Zagreb: Udruga za unapređenje kvalitete življenja
LET
15. Gluščić J., Pustaj M., (2008.) *Roditelj, dijete, odgojitelj.* Jastrebarsko: Vlastita naklada
16. Grozdanić, S., (2000.) Jednoroditeljske obitelji prema uzrocima njihova nastanka: *Ljetopis socijalnog rada.* Vol.7 No.2 Studeni. str. 169-182
17. Hurstel, F. (2012.) Što danas znači biti otac? *Djeca u Europi : zajednička publikacija mreže europskih časopis.* Vol.4, No. Listopad 2012. Str 6.-7
18. Janković, J.(1994.) *Obitelj i droga.* Zagreb: Školska knjiga

19. Janković, J., (2008.) *Obitelj u fokusu* Zagreb: Etcetera
20. Jurković, I., Jurković, A., Jurković, S., (2006.) *Susreti s roditeljima u vrtiću*.
Đakovo: Tempo d.o.o.
21. Juul, J.,(1995.) *Razgovori s obiteljima: perspektive i procesi*. Zagreb: Alinea
22. Milanović, M., i suradnice, (2014.) *Pomozimo im rasti. Priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja*. Zagreb: Golden marketing- Tehnička knjiga.
23. Miljević-Ridički, R., Pavin Ivanec, T., (2008.) Životna prilagođenost majki u različitim tipovima jednoroditeljskih majčinskih obitelji te kognitivna uspješnost njihove djece. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*. Vol.17 No.3,Srpanj, str. 553-571;
24. Ministarstvo uprave Republike Hrvatske <https://uprava.gov.hr/>
25. Narodne novine (2003): Obiteljski zakon NN 116/2003
26. Narodne novine (2013): Zakon o socijalnoj skrbi. NN 157/2013
27. Narodne novine (2014): Zakon o radu NN 93/2014
28. Raboteg-Šarić, Z., Pećnik, N., Josipović, V., (2003). *Jednoroditeljske obitelji: osobni doživljaj i stavovi okoline*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži
29. Raboteg-Šarić, Z., Pećnik, N., (2005.) Neformalna i formalna podrška jednoroditeljskim i dvoroditeljskim obiteljima . *Revija za socijalnu politiku*. Vol 27. No 1. Siječanj. Str 1-21.
30. Raboteg-Šarić, Z., Pećnik, N., (2010.) Stavovi prema samohranom roditeljstvu. *Revija za socijalnu politiku*. Vol 17., No 1. Ožujak, str 5-25.
31. Udruga za unapređenje kvalitete življenja LET <http://www.udruga-let.hr/>
32. Vasta, R., Haith M., M., Miller S., (1997.) *Dječja psihologija*. Zagreb: Naklada Slap
33. Wallerstein, S., J., Blakeslee, S., (2006.) *A što s djecom? Odgoj djece prije, za vrijeme i nakon razvoda*. Zagreb: Planetopija